

Callenbach'ın Ekotopya'sı Bağlamında Çevre-Ahlak İlişkisi Ve Değerlendirdiği Sorunlar

Yakup AKYÜZ
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Turkey

Özet

İnsanın ahlaklı olması, ahlaki değerleri kendine huy edinmesi etik'in temel sorunlarından biridir. İnsanın mutluluğu kazanması, kendi içinde yakaladığı iç huzuruna bağlıdır. İnsanın iç huzuru kazanması ise değer yargıları ve inancı ile sıkı bir ilişki ve korelasyon içerir. İnsanın kazandığı değer yargılarını eylem haline getirdiği yer ise alem yani beşeri çevre, ekolojik alan, tabiattır.

Modern dönemle beraber insanın olgulara ve olaylara bakışının değişmesi, onun çevreye bakışını da değiştirmiş ve bu değişimde genellikle olumsuz yönde olmuştur. İnsanın modern dönemde çevresiyle kurduğu olumsuz ilişki birçok modern problemin de kaynağı olmuş ve yeni etik sorunlara kaynaklık teşkil etmiştir. Bu bağlamda yaşadığımız toprağın verimsizliği, kıtlık, erozyon, sentetik gübreleme, yapay zirai ilaçlarla ekosistemin tahribatı, bazı bitki ve canlıların yok olması vb. problemler insan kaynaklı çevre sorunları olarak ön plana da yer almıştır.

Sanayileşme ve modern düşüncenin getirdiği olumsuz düşünceye ve çevresel felaketlere karşı siyasal söylemlerde dile getirilmiş ve gelecekte yaşanabilecek çevre ve ekolojik problemlere dikkat çekilmiştir. Ütopya düşüncesinde de bu tür bazı ön görüler mevcut olup özellikle Callenbach'ın Ekotopya'sın da bu hususlar ele alınmıştır. Ütopyalarda çevre hususunda dile getirilen bu hususlar ele alınarak çevre-ahlak ilişkisi bağlamında değerlendirilecektir.

Relationship Environment-Ethics In Context Of Ecotopya And Discuss Problems

Abstract

To be moral human, moral values is one of the problems of ethic sense of their habit. The winning human happiness depends on peace of mind that capture itself. The win peace of mind involves a close relationship with the people of faith and human values. The place where people bring into action the values is human environment, ecological areas and nature.

Perspective on the human environment has changed in the modern era and view is negativ. Negative relationships with the environment in the modern era was also the source of many contemporary problems and served as a source of new ethical issues. In this context, the inefficiency of our land, drought, erosion, synthetic fertilizers, synthetic pesticides, the destruction of ecosystems, the extinction of some plant and so etc. problems took place in the forefront as human-induced environmental problems.

Against industrialization and negative thoughts brought about by modern thought and enviromental disasters draw attention via political discourse and ecological problems can be experienced in the future. Callenbach to get Ecotopya especially in these matters are dealt with. Environmental issues raised in Ecotopya that will be assessed in the context of the relationship between environmental ethic

1.Giriş

İnsanın ahlaklı olması ve etik kurallara uygun yaşaması, değer eğitiminin gerektirdiği en önemli konularından biri olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle de kişinin kendisine ve çevresine karşı da birtakım ödevleri ve ahlaki yükümlülükleri söz konusu olmaktadır. Ancak modernleşme süreci ile beraber insanın çevresi ile kurduğu ilişki biçimi karmaşıklaşmış, insan sanayileşme ve bireyselleşmenin verdiği özgürlükle çevreyi daha fazla tüketmeye başlamıştır. Bu noktadan itibaren insanın çevre ile kurduğu ilişki biçimi daha çok negatif yönlü ve tüketmeye yönelik olmuştur.

Çağımızda en küçük mikroorganizmalardan insanlara, ekosistem topyekûn bir çevre sorunu ve onun getirdiği ahlaki problemlerle yüz yüzedir. Din görevlisi olarak ekolojik çeşitliliğin çok geniş olduğu Toros dağlarında kurulmuş olan bir köye atandığım zaman, verim artırmak için atılan gübre (azot) tarlalara atılmazsa ne olabilir sorusunu yaşlı bir amcaya sorduğumda aldığım “verim olmaz ki toprak gübreye alıştı evladım cevabı” olmuştu. Bu çevre gerçeğinin çarpıcı bir boyutu idi. Yine niçin dağlarda eskisi kadar keklik yok sorusu “bu kuşların gübreleri yiyerek öldüğü ve azaldığı şeklindeki” cevabı da bir diğer çevre gerçeği idi. Bütün bu olgular tekrar tekrar çevre problemine dikkat çekmenin lüzumunu hissettirmekteydi. Bu nedenle çağımızın en önemli sorunu olarak doğada yaşamın sürdürülebilmesi için temel elementler hava, su ve toprak elementinin kirletilmesi ve bunun yol açtığı felaketlere temas etmek insani bir görev olmaktaydı.

İnsanın çevreyi koruması temel bir insani değer olarak düşünülmelidir. Dinlerde, insanların çevre ile kurduğu ilişki biçiminde çevrenin kutsal olduğu ve bir anlamı olduğu düşüncesinden hareket etmişlerdir. Bu nedenle de insan çevre ile kurduğu ilişki biçiminde saygı ve merhameti bırakmamıştır. Çevre ile kurulan ilişki düzeyi sevgi ve merhamet anlayışının bir sonucudur. İslamiyet’te Kur’an-ı Kerim düzensizliği kişinin kendi yapıp ettiklerine bağlamış ve şöyle demiştir. “İnsanların kendi elleriyle işledikleri (kötülükler) sebebiyle karada ve denizde bozulma ortaya çıkmıştır. Dönmeleri için Allah, yaptıklarının bazı (kötü) sonuçlarını (dünyada) onlara tatracaktır. (Kur’an-ı Kerim,30/41) Yine peygamberin Medine’ye hicreti sonucunda Medine şehrini imar ederek dizayn etmesi ve insanların yaşayabilecekleri bir yer haline getirmesi aynı düşüncenin sonucudur. Peygamber çevredeki diğer canlılara da merhamet ölçüsü içinde gerekli saygının gösterilmesini emreder. Bu noktada İslam dininin çevre ile kurduğu ilişki doğa ve diğer canlıları da önemseyerek bütüncül ve her canlıya anlamlı bir şekilde değer biçme şeklindedir. (Yıldırım 280-327)

Sanayileşmenin ve bireyselliğin verdiği sonuçlarla insan doğada ürettiğinden fazlasını tüketmiş, çevrenin ve doğanın düzenini bozmuş ve çevreyi istikrarsızlaştırmıştır. Hâlbuki çevre (habitat) içinde bitkiler, hayvanlar, mikroorganizmalar bütünlüklü bir yapı içinde olmalıdır. İnsan hegemon yapısını çevreye de kullanmış ve ona mutlak egemen bir varlık gibi davranmıştır. Bu nedenle de insanın çevre ile kurduğu, çevreyi tahrip eden yıkıcı ilişki biçiminin birtakım kötü sonuçları olmuştur. İnsanın bilinçsizce çevreye verdiği zarar, sonucunda doğal felaketler olarak tekrar insanlığa yansımıştır. Bu nedenle insanın çevreye ve doğaya saygılı davranması ahlaklı ve dindar olmanın da bir gerekliliği olarak göze çarpar. İnsanın modernleşme ve sanayileşmeyle beraber belki de dengeyi sağlayamadığı hususlardan bir tanesi de çevre ve onunla kurduğu ilişki biçimi olmuştur. Bu nedenle de çevre felsefesi ve onunla ilgili konular en fazla tartışılan konular arasında yer almıştır. Bunlara, kozmik düzen içinde yaşanabilir bir çevre, temiz enerji, tabiatın temel ihtiyaçları olan su, hava ve toprağın kirletilmesi ve bunların temiz olarak insanlığa ulaştırılması, güvenilir ve sağlıklı bir doğa, gürültü kirliliği ve ses kirliliği, aşırı nüfus artışının sonucu şehirlerin kalabalıklaşması, aşırı

nüfusun gıda gereksinimine karşılık inorganik gıda üretiminin artması, atık maddeler ve bunların yeniden geri dönüşümü, insanların modernizmle beraber yalnızlaşarak doğa ile kurdukları ilişkinin yok olması vb. sorunları sayabiliriz. Modern insan ise yeni oluşan bu sorunlara çözüm üretme çabası içerisinde olmuştur. Bu nedenle çevre sorunlarını çözüme ulaştırmak amacıyla çevre sosyolojisi ve felsefesi diyebileceğimiz yeni disiplinler alanların da oluşmasına zemin hazırlamıştır. (Özdemir 13-22)

İnsanlığın çevre konusunda duyarsızlaşması karşısında sık sık çevre konferansları toplanarak bu konu için çözüm aranmış ve çevresel yıkımın sebep ve sonuçlarına dikkat çekilmiştir. Alain Herve, *Nouvel Observateur* dergisinde “Dünyanın Son Ümidi” Başlıklı yazısında bu hususa vurgu yapar. (Özdemir 16)

“Garip felaketler bekliyor bizi, garip çünkü kendi eserimiz. Fani olduğumuzu, acı çektiğimizi ve birbirimize kötülük yaptığımızı biliyorduk. Yeni bir şey daha öğrendik şimdi. Soyumuzun kendi kendini yok ettiğini. İnsanlar yüzlerce asırdan beri bu dünyada yaşıyor. Ne var ki, bir asırdan beri o kadar övündükleri ve kendilerine ait bir imtiyaz saydıkları ilerleme ve kalkınma adına, hayatlarını destekleyen çevreyi ve hayatın kendisini, görülmemiş bir hızla tahrip ediyorlar: Tam bir intihar.

Dünyanın ekolojik olarak dengesizliğe doğru evrilmesi karşısında insanlık mutlak egemen olduğunu düşündüğü tabiatın karşısında yıkıma uğramaya başlamıştır. Bu yıkım ve yok oluş süreci, insana tekrar tabiat ve eko sistemle kurduğu ilişki biçimini gözden geçirmeye zorlamıştır. Yeniçağla beraber bilimin getirdiği tabiatın mutlak hâkimi olma düşüncesi tabiatı tahribata götürmüştür. Modern insanın tabiatı makine gibi gören düşüncesi tabiatı da normal bir eşya gibi davranılmasını gerektirmiştir. Bütün bunların nedeni ise, insanın Tanrı'nın yerini alarak her şeyi insan temelli bir bakışla ve egemen düzlemde ele almak istemiş olmasından kaynaklanmıştır. Halbuki dini düşüncelerde tabiat Allah'ın bir ayetidir. Kâinaatın temel maddesinin kutsal bir tarafı vardır. Kosmos insanla konuşur, kosmosta olup biten her şeyin bir anlamı vardır. Bunlar kozmik alanın perdelediği, hem de ifşa ettiği daha yüksek bir düzeyde bir gerçekliğin sembolleridir. Kosmosun derin yapısı, insan için manevi bir haber taşır, bu yüzden de dinin kendisi ile aynı kaynaktan gelen bir ayettir. (Nasr 18)

Tabiat içinde insanın doğayı tüketerek kendisi ile beraber doğanın da yok oluşa doğru sürüklenmesi insanları çevre duyarlılığı konusunda yeni bir arayışa itmiştir. Bazı kimseler çareyi, tekrar dini temelli metinleri kaynak alarak dini metinlerin anlayışına dönmekte görmüş, (Özdemir 25-30) bazıları ise yine bilimsel düzlemde kalarak ama çevreyi de tahrip etmeden, doğaya saygılı bir çevre oluşturma düşüncesi oluşturma uğraşısı içerisinde olmak istemişlerdir.

İnsanlar karşılaştıkları sorunlara çözüm üretirken sorunlardan hareket ederek yeni öneri getirmek de zorundadır. Siyasal ve sosyal sorunlara öneri sunan ütopyalar mevcut olup, sanayileşme ve çevre yozlaşmasına karşıda yeni ve çevreye duyarlı, çevreyle nasıl ilişki kurulacağı, çevrenin dönüşümü, insan-çevre ilişkisini temellendiren çevreci ütopyalarda mevcuttur. Callanbach, *Ekotopya* adlı eserinde sanayileşen Amerikan toplumundan koparak doğallığa dayalı ve çevreye saygılı San Francisco'da kurulan bağımsız devlette, insanın çevre ile ilişkisini konu edinir. Ve özellikle de eser Amerikan sanayisine, modernizmine bir tepki içerir. Kitap isim olarak Greekçe oikos (ev, yuva) ve topia (yer) sözcüklerinden türetilerek *Ekotopya* olarak isimlendirilmiştir.

2. Callenbach’ın Çevre Anlayışı

Callenbach Ekotopya adlı eserinden başka diğer eserlerinde de çevre problemlerine dikkat çekerek insanların çevre konusunda duyarlı hale gelmesini istemiştir. O, doğanın mikroorganizmalardan gelişmiş canlılara kadar bir bütün olarak diğer canlılarla birlikteliği ile anlam kazandığını düşünmektedir. Bu bağlam da o, eserlerinde çevre ve onun mahiyeti ile ilgili hususlara dikkat çekmiştir. Ona göre ekoloji, dünyadaki yaşam biçimlerinin birbirleriyle olan olağanüstü karmaşık ilişkilerini inceleyen bilimdir. (Callenbach, 1997 xv) Bu noktada da Ekolojinin kuralları olarak sunduğu aşağıdaki düşünceleri çevreye bakışını özetler:

Her şey birbiriyle bağlantılıdır.

Her şey bir yere gider

Hiçbir şey sonsuz değildir.

Son sözü doğa söyler. (Callenbach, 1997, 5-7,8,10,22)

Callenbach iyi işleyen doğal düzen içinde tabiata zarar veren canlı olarak insanı görür ve onun eğitilmesi gerektiğini düşünür. Eserlerini yazma sebebini, insanların doğal düzene verdikleri zararları azaltmayı veya ortadan kaldırmayı amaçlayan iş yönetimi, birey yaşamı, aile hayatı, topluluk ve hükümet politikaları gibi alanlarda yaşanan gözle görülür tüm değişimlere ilham veren çevreci hareketin temelini oluşturmak olarak açıklar. (Callenbach, 1997, xv,3) Ona göre çevreye en büyük zararı insan vermesine rağmen yaşamın inanılmaz çeşitliliği içinde insanın yeri oldukça sıradandır. (Callenbach, 1997, 3)

Callenbach, Ekotopya’da teknolojik imkânların ve gelişmelerin devlette kullanılmasını istemekle beraber bunun çevre ile uyumlu olmasını gözetir. Bu nedenle kullanılan eşyalardan malzemelere her şeyin doğal olmasına azami ölçüde gayret sarf etmiştir. Ekotopya’da insanın doğa ile kurduğu ilişkinin bir oyun ilişkisi kadar doğal olmasına dikkat edilmiştir. Doğallık, insana zindelik ve farklılık verecektir. Yaşamın da modern dönemde olduğundan farklı ve doğal yaşanmasını sağlayacaktır. Doğal yaşam da “Ekotopyalı kadınların çoğu sade, süslenmemiş halleriyle zaten güzel. Çekicilikleri kozmetiğe ya da elbiseye bağlı değil düşüncesi bu fikrin bir belirtisi olsa gerektir” sözünde açıkça dile getirilir. (Callenbach 51) Doğallık ve yabanilik cömert doğa içinde ona zarar vermeden nasıl yaşayabileceğimizi bize öğretir. (Callenbach, 16)

Callenbach düşüncesinde amaç, doğayı tüketmeden, doğayla dengeli bir halde yaşamaktır. Devlette doğal yaşama düşüncesi “dengeli yaşama”, “toprağa hafifçe basarak yürüme”, “toprağa bir anne gibi davranma” mottolarıyla vurgulamıştır. (Callenbach, 45)

Callenbach’a göre çevreye saygı, çevreyi ne kadar bildiğimiz ve onunla ne kadar aynileşebildiğimizle alakalı bir durumdur. Bizim çevreye olan saygımız ona olan tavrımızı da değiştirecektir. Bu hususu, çocukların deneyimleri bitkilerin, hayvanların ve doğal yapının öğrenmesiyle sıkı sıkıya bağlıdır fikriyle ortaya koyar. (Callenbach, 53) O, yine bu düşüncesini “insanlar, yeryüzündeki diğer canlı varlıkları egemenlikleri altına aldıkları ölçüde değil, onlarla dengeli biçiminde yan yana yaşadıkları ölçüde mutlu olacaklardır” sözü ile daha da açıklayıcı hale getirir. (Callenbach, 64) Kanaatimizce günümüz insanının en büyük sorununun doğal yaşamdan kopuk, tamamen şehir yaşamının sıkıcılığında boğulmuş olmasıdır. Günümüz çocuklarının kırsal yaşamdan, bitki ve hayvanlardan kopuk olması doğal eğitim anlayışından da onları koparmıştır. Şehir kültüründe yetişen bir çocuğun orta yaşlara

gelmesine rağmen, kırsal yaşamda karşılaştığı zararsız şeylerden (bitki, hayvan) korkması bile çevreye duyarsız ve ondan kopuk bir nesille karşı karşıya olduğumuzu gösterir.

Calenbach, çevre konusunda, birey-çevre-toplum döngüsünde doğallık, çevreyle uyum ve eylemlerinin biyolojik bünyeye uygunluğuna dikkat etmiştir. Aslında onun Ekotopya’da üremeyi anlatırken sekse getirdiği tanımda da doğal ve çevreci bakış yansıtılır. “Seks yoğun duygusal beklentilerin olmadığı, tatlı bir biyolojik işlev.” (Callenbach, 121) Burada da olduğu gibi Callenbach düşüncesinde modern bireyin haz ve fayda temelli düşünüşü yeniden (Ekotopya) yerini doğallığa bırakmıştır.

3.Callenbach’ın Çevre Eleştirisi

Callenbach, Ekotopya’ında her şeyden önce sanayileşmiş Amerikan düşüncesine bir eleştiri getirir. Ona göre eğer insanlık doğada bir şeyler yapmazsa toplum yıkıma doğru gitmektedir. Aslında Ekotopya sınırsızca üreten ve bu üretimin sınırsız şekilde tüketimini teşvik eden kapitalist sanayi toplumuna eleştiri içerir. Çünkü sınırsız üretim ve tüketim çevrenin olağan ölçüler dışında tahrip edilerek yok edilmesidir. Kendisi bu amacını aşağıda ki düşüncesi ile açıklar.

“Ekotopya, Amerika’nın temel ulusal felsefesine (ilerlemenin sürekliliğinin sağlanması, sanayileşmenin meyvelerinin her şeyden üstün tutulması ve gayri safi milli hasılanın artması) karşı rahatsız bir meydan okuyuşu temsil etmektedir hala” (Callenbach, 14)

Callenbach, bu düşüncesinde her ne kadar Amerikan devletini eleştirir gözüke de itiraz ettiği nokta gelişmiş ekonomilerin hâkim olduğu çağa ve bu devletlerin felsefesine bir itirazdır. Callenbach, çağındaki çevre sorunlarına yol açan, kapitalist, tüketim toplumuna itiraz etmektedir. Ona göre ekonomik, sosyal ve çevre sorunlarının kaynağı, çevre ve kaynaklarını sınırsızca ve eşit şekilde tüketmeyen, hatta diğer ülkelerin kaynaklarında da göz koyan gelişmiş ülkelerdir. Zaten Ekotopya toplumu denen ülke sanayileşmiş toplumdan zihni ve gerçekçi tam bir kopuşun ifadesidir. Ekotopya devlet düşüncesinin felsefesi, Amerikan vatandaşının kendisine uzak bulunduğu Ekotopya hakkındaki önyargılı düşüncesinde açığa çıkar. “Yaşa ve yaşat dedi ak saçlı ihtiyar tabi orada yapılan yaşamak diyebilersen” Ekotopya ve sanayileşen Amerikan toplum düşünüşüne bakarsak birinin ekonomi ve tüketime diğerinin insan odaklı felsefeye dayalı olduğunu söyleyebiliriz. Aynı şekilde tüketime odaklanan insanın doğal olandan ne kadar uzaklaşıp, yabancılaştığını ve yalnızlaştığını da görebiliriz.

Ekotopya’lılar hayatın tek bir düzlemde monoton ve makina tarzında işlemesine, doğanında bir makine gibi görülmesine karşı durmaktadır. O, çevreye ve çevre içinde insanların birbirine doğal, sıcak ve insani bir yaklaşım göstermelerini, arzu eder. Bu durum da, Ekotopya’yı gözlemlemeye giden yabancı (Willson) tarafından, “tren bileti bölmesindeki Ekotopya’lı kendisiyle benim alıştığım tarzda (Amerikalı) konuşulmasına hoşgörüle bakmıyor, bana kendisinin bilet dağıtan bir makine olduğunu sandığımı mı sordu” şeklinde açıklanır. (Callenbach, 22) Yabancı ise tanımadığı ve tuhaf gördüğü bu çevreye tepkisini “tek umudum kendi akıl sağlığımı korumak” şeklinde dillendirir. Çünkü Willson’a göre Ekotopyalılar akıl sağlığını kaybetmişler gibi gözükmektedir.

O, sanayileşmiş toplumların fazla çalışarak üretimi teşvik ettiğini bunun sonucunun ise tüketime yansıdığını ifade eder. Bu nedenle de çalışma saatinin düşürülmesinin çevreyi

korumak için gerekli olacağını düşünür. İnsanlığın çevre içinde ki varlığının anlamı üretimde olmayıp, tüketim kalıbından vazgeçerek canlı organizma ağı içinde kendisine anlamlı bir yer edinebilmesi ile mümkün olacaktır.

4. Ekotopya’da Çevreye karşı Geliştirilen Duyarlılıklar

Ekotopya’lıların çevrenin yeniden inşası noktasında geliştirdikleri model, insanın nasıl çevreyi yok etmeden yeniden çevre ile iç içe yaşayabilirim düşüncesini yaşatma şeklinde olmuştur. Bu noktada o, doğaya bir geri dönüşü önerir. Ama geri dönmeyi önerdiği durum tam ikellik değil, bilimin verdiği yeniliklerden azami ve gerektirdiği kadar faydalanarak doğallığa dönüştür. Bu durum da “doğaya karşı duygusallıkları Ekotopyalıları trenlerini bile yeşilliklerle donatmaya götürmüş. Her taraf ne olduğunu kestiremediğim küçük bitkiler ve tavandan sarkan yeşilliklerle dolu idi” şeklinde betimlediği trende görülebilir. (Callenbach, 18) Burada teknoloji (tren) ve doğa içselleştirilmek istenmiştir. Yine o, Ekotopya’lıların evleri hakkında onlar evlerini taş, kerpiç, kesilmiş tahtalarla yapıyorlar. Sanırım bir evi boyamaktansa asmayla ya da çalılarla donatmayı daha uygun görüyorlar (Callenbach, 20) söyleminde doğallık ve tabii olma daha da belirgin hale gelmektedir.

Callenbach eserinde artık günümüzde çevrecilerin sık sık vurguladığı bir diğer hususu ve çözümü de dillendirir. Teknoloji ürünleri kullanılmakta olduğuna göre bunları tekrar üretim hammaddesi olarak nasıl yenedönüşüm içinde kullanabilirim sorusuna cevap aramıştır. O, Ekotopya’lıların “yeniden kullanma” ve “yeniden değerlendirme” anlayışı içinde hareket ettiklerini söyler. (Callenbach, 18) Bu nedenle de bütün yiyecek artıkları ile lağım pislikleri, çerçöp tekrar üretim devresine sokulmak ve üretim devresinde kullanılmak istenmiştir. Hatta çöpler yeniden kullanılabilir ve gübre olabilir sınıflamasına tabi tutulmuştur. Bu yöntemin kullanımı ise insanların, şehirlerde dev pislik yığınlarıyla yaşamalarının önüne geçecektir.

Ekotopyalılar çevrenin kirlenmesini önlemek için çevre kirliliği ve ses kirliliğine neden olan araba kullanımını azaltıp bunun yerine Provo bisikletlerine binmeyi tercih etmektedirler. (Callenbach, 25) Yine aynı düşünceden hareketle elbiseleri naylon, orlon, dakron ve diğer sentetik maddelerden yapılmayıp doğaldır. (Callenbach, 29) Aslında doğal yaşamın ne kadar insana uygun olduğunu William Weston bize aşağıda vereceğimiz düşüncede açıklar.

“Sentetikten kaçma fetişiziminden hoşlanmıyorum, ama iyi bir pamuklu gömleğin bedende ne kadar güzel bir duygu uyandırdığını unutmamışım doğrusu. Zaten imalatçılarda bu niteliğe dikkat ediyorlar, kumaşların satışa çıkarılmadan önce defalarca yıkandığını belirtiyorlar.” (Callenbach, 29)

Callenbach’ın çevre hususunda geliştirdiği bir diğer öneri ise, insanların sağlığına dayalı çevreciliktir. Hem sağlıklı olma hem de çevreyi korumaya dayalı üretim öngörür. Bu nedenle ambalajlı gıda maddelerinin üretimini engeller. Bir nevi organik tarım ürünlerine dönüşü öngörür. (Callenbach, 32-33)

Callenbach ekotopyada aynı zamanda “basitlik ilkesini” de sistemin temeline yerleştirmiştir. Ona göre Ekotopya’da kullanılan malzemeler basit, kullanışlı, dayanıklı tamiri de aynı derecede kolay ve herkesin bunu yapabileceği kapasitede olmalıdır. Bu nedenle Ekotopya’da kullanılan malzemeler normal aletlerle tamir edilebilecekse üretimine izin verilmektedir.

Ekotopya’lıların çevre hususunda geliştirdikleri en önemli düşüncelerinden bir tanesinin de hem hammadde kaynakları hem de dinlenme alanı olarak kullandıkları ormanlık alanları

artırmak istemeleri ve korumalarıdır. Günümüz çevre sorunlarının en önemlilerinden bir tanesi de yeşil alanların hızla tahrip edilmesi ve eksilmesi olsa gerektir. Ekotopya’da doğallık ve ekolojik çeşitlilik açısından her türlü ağaç bulunmakta ve bakımları yapılmaktadır. Bu sebeple Ekotopya’lılar canlılarla iletişim kurar gibi ağaçlarla ilişki kurmakta, insanca duygulara sahipmiş gibi onlara davranmaktadırlar. (Callenbach, 78-84)

Ekotopya’lıların çevrenin korumasına karşı geliştirdikleri bir diğer uygulama ise nüfusun belirli bir oranda sabitlenmesi fikridir. Bu nedenle nüfusun azaltılmasını kendilerine resmi bir araç olarak kabul etmişlerdir. Doğum kontrol hapı serbest bırakılmış, kadınlara kendilerini koruma eğitimi verilmiş, nüfus kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. (Callenbach, 86-92) Kanaatimizce Batı düşüncesinin çevre ve insan ilişkisi açısından çelişkiye düştüğü konuların başında nüfus fazlalığı ve bunun sonucu geleceğini düşündükleri kıtlık düşüncesidir. Nüfus fazlalığı ve çevre tahribatı arasında ilişki kurmaları da bu sebepten kaynaklanmış olsa gerektir. Bu düşünüş Batı düşüncesinde birçok düşünürde görülüp, nüfus artışı tehlike olarak sayılmaktadır. (Huxley, 2001,11-21) (Huxley, 2012, 54) Ancak çevre için esas tehlikenin sanayileşmenin sınırsız ve bilinçsizce yok edici tahribatı olsa gerektir. Günümüzde ise Batı toplumu artık yaşlı nüfus ve nüfus azlığından şikâyet eder konuma gelmiştir. Buda gösteriyor ki 20. yüzyıl başlarında dile getirilen nüfus ve çevre tahribatı ilişkisi pek de gerçekçi görünmemektedir.

Ekotopya’lıların çevreyi koruma bağlamında geliştirdikleri bir diğer uygulama ise kullandıkları malzemelerin üretiminde kendisini gösterir. Gelişen dünya (Amerika) ve Ekotopya’da da plastik madde kullanımı yaygın olmasına rağmen farklılık birinin üretiminde fosilleşmiş kaynak (petrol, kömür) diğerinin ise biyolojik kaynakları (bitkiler) kullanmasından kaynaklanmaktadır. Amaç ise plastiği düşük maliyet ve çeşitli tiplerde (hafif, ağır, katı, esnek, berrak, şeffaf olamayan vb.) ve biyolojik açıdan çözünebilir ve çürüyebilir hale getirmek istemesinden kaynaklanmaktadır. (Callenbach, 105) Kolay çürüyebilir ve dönüşebilir maddeler üretildiği için çöp kutusu ve çöp problemi diye bir şey de söz konusu olmamaktadır. Ekotopya’da bio enerjiye yönelmesi veya dönüşebilir ve yenilenebilir enerjiye odaklanması, günümüz çevre problemlerinde yoğun tartışılan alanlardan biri olup önerilmektedir.

Ekotopya’da hastane ve hapishanede bulunmayıp suçlular ceza olarak doğal yaşamda çalışmaya zorlanmakta, sağlık ise doğal eczanelerle sağlanmaktadır. Yine su ve güneş enerjisinden azami miktarda faydalanmak Ekotopya’nın amaçlarından bir diğeri olarak gözükmektedir.

Ekotopya’da genel olarak her şey, dönüşebilir olmasının yanında çevreye en az zarar ve maksimum fayda anlayışıyla dizayn edilmiştir. Bu bağlamda verilebilecek örneklemeler, gazete kâğıdının yeniden kullanılabilmesi için silinen mürekkepten, foseptik kutusundaki atıktan ısıtıcıyı çalıştıran metan gazı üretimine çoğaltılabilir. Buna insanların öldüklerinde kendi vücutlarının da yeniden değerlendirileceği düşüncesini de ekleyebiliriz.

Sonuç olarak Callenbach Ekotopya’da insanın çevreyle kurduğu ilişkiye doğal bir bütünlükle bakmakta ve bu bütünlüğü canlı bir organizma gibi görmektedir. Çevrenin korunmasını basitlik, sadelik, doğallık da görmektedir. Çevredeki bozukluk ve uyumsuzluğun nedeni insan kaynaklı olup, onu düzelterek olanlarda yine insanlardır. Onun düşüncesinde çevre-ahlak ilişkisi insanın biyolojik yapısı içinde çevreyle uyumundaki hassas dengeye bağlıdır. Çevreyi tahrip etmeden, çevreyle ilişki kurma düşüncesi çevre felsefesinin amacı ve özü gözükmektedir.

Kaynaklar

- Callenbach, Ernst. *Ekoloji* (çev. Egemen Özkan) . istanbul: Sinek Sekiz Yayınevi, 2010.
- . *Ekotopya* (çev. Osman Akinhay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1994.
- Huxley, Aldous. *Algı Kapıları, Cennet ve Cehennem* (çev. Mehmet Fehmi İmre). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2012.
- . *Cesur Yeni Dünyayı Ziyaret* (çev. Savaş Kılıç). İstanbul: İthaki Yayınları, 2001.
- Nasr, Seyyid Hüseyin,. *İnsan ve Tabiat* (çev. Nabi Avcı). İstanbul: İşaret Yayınları , 1988.
- Özdemir, İbrahim, Münir Yükselmiş. *Çevre Sorunları ve İslam* . Ankara: D.İ.B. Yayınları., 1995.
- Yıldırım, Duran Ali. *Kur'an'da Fesat* . Konya: Çimke Basın Yayın , 2014.